

ЕВРОПЕЙСКИ НАСОКИ ЗА ИЗГОТВЯНЕТО И ФОРМУЛИРАНЕТО НА КРАТКИ, ОСНОВАНИ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ УЧЕНОТО ОПИСАНИЯ НА КВАЛИФИКАЦИИ

Проектна група ЕКР – Европас

Публикувано за първи път на английски език като:

EQF-Europass Project Group. (2024). *European guidelines for the development and writing of short, learning-outcomes-based descriptions of qualifications*. Publications Office of the European Union. Cedefop working paper series, 21. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/838553>

С подкрепата на Европейската комисия тези насоки бяха преведени и вече са достъпни на всички официални езици на ЕС, както и на други езикови версии. Преводите бяха прегледани и финализирани с подкрепата на национални експерти. Европейската комисия носи цялата отговорност за верността на преводите. Английската версия се счита за референтен документ.

Моля, цитирането на настоящата публикация да се извършва по следния начин: Проектна група ЕКР—Европас. (2024 г.). *Европейски насоки за изготвянето и формулирането на кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации*. Служба за публикации на Европейския съюз. Поредица от работни документи на Cedefop, брой 21. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/7817177>

В интернет е на разположение голям обем от допълнителна информация за Европейския съюз.

До нея има достъп чрез сървъра Европа (<http://europa.eu>).

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2024 г.

© Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2024 г.

Ако не е посочено друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0

International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи неговият автор и се укажат евентуалните промени.

PDF

ISSN 1831-2403

ISBN 978-92-896-3939-2

doi: 10.2801/7817177

TI-BA-24-003-BG-N

Европейският център за развитие на професионалното обучение (Cedefop) е референтният център на Европейския съюз за професионално образование и обучение, умения и квалификации. Предоставяме информация, изследвания, анализи и данни за професионалното образование и обучение, умения и квалификации за целите на разработването на политики в държавите — членки на ЕС.

Cedefop е създаден първоначално през 1975 г. с Регламент (ЕИО) № 337/75 на Съвета. Това решение е отменено през 2019 г. с Регламент (ЕС) 2019/128 за създаване на Cedefop като агенция на Съюза с подновен мандат.

Europe 123, Thessaloniki (Pylea), GREECE
Пощенски адрес: Cedefop service post, 57001 Thermi, GREECE
Тел. +30 2310490111, Факс +30 2310490020
Електронна поща: info@cedefop.europa.eu
www.cedefop.europa.eu

Jürgen Siebel, *изпълнителен директор*
Mario Patuzzi, *председател на Управителния съвет*

Благодарности

Настоящите насоки са резултат от работата на проектната група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации.

Консултативната група за Европейската квалификационна рамка и Консултативната група за Европас решиха да създадат проектната група през юни 2021 г., за да разработят и съгласуват общи ръководни принципи за структурирането на кратки описания на резултатите от ученето с оглед на публикуването на квалификациите в базите данни и регистрите, свързани с Европас. Групата функционира от декември 2021 г. до октомври 2023 г.

Проектната група включваше експерти от 12 държави и заинтересовани организации, представляващи както образователни и обучителни институции, така и пазара на труда. По междинния и окончателния проект на насоките бяха проведени консултации както с Консултативната група за Европейската квалификационна рамка, така и с Консултативната група за Европас.

Европейската комисия — ГД „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“, координира работата в съответствие с Препоръката, отнасяща се до Европейската квалификационна рамка от 2017 г. и Решението за Европас от 2018 г. Cedefop, представляван от Zelda Azzarà и Jens Bjørnavold, предостави техническа и идейна подкрепа и изготви насоките в тясно сътрудничество с членовете на проектната група, които включваха и Европейската фондация за обучение.

Бихме искали по-специално да благодарим за изключително ценния принос на членовете на проектната група, които проведоха консултации, реализираха пилотен проект за насоките с национални експерти и заинтересовани страни и спомогнаха за подобряването на документа.

Съдържание

БЛАГОДАРНОСТИ	1
СЪДЪРЖАНИЕ	2
ТАБЛИЦИ, ФИГУРИ И КАРЕТА	4
ВЪВЕДЕНИЕ	5
Значение на кратките, основани на резултатите от ученето описания на квалификации	5
Разработване и цел на насоките	7
Ползватели и приложения на насоките.....	7
Приложно поле на насоките.....	8
Използване на кратки описания на резултатите от ученето	9
Как да се ориентирате в насоките	9
Допълнителни съображения.....	10
КРАТКИ, ОСНОВАНИ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ УЧЕНОТО ОПИСАНИЯ: ОСНОВНИ ГРАДИВНИ ЕЛЕМЕНТИ	11
А — ФОРМАЛНИ АСПЕКТИ.....	12
A1. Дължина:	12
A2. Формат на описанието	12
Б — СЪДЪРЖАТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ.....	13
B1. Общи цели и насоченост на квалификацията под формата на описателен текст	13
Насочващи въпроси	14
Препоръки.....	16
Допълнителни съображения и съвети	20
B2 — Резултати от ученето като подточки/тирета.....	21
Насочващи въпроси	23
Препоръки.....	24
Допълнителни съображения и съвети	30
СЪКРАЩЕНИЯ	32
ПРИЛОЖЕНИЯ	33

Приложение I. Примери за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации.....	33
Приложение II. Глаголи за действие.....	36
Приложение III. Определения (прилагателни и наречия).....	39
Приложение IV. Европейска квалификационна рамка: дескриптори за нивата ().....	40
Приложение V. Допълнителни източници и хипервръзки.....	43
РЕЗЮМЕ.....	45

Таблицы, фигури и карета

Таблицы

Таблица 1:	Структура и формат на краткото описание (описателна част и подточки/тирета)	12
Таблица 2:	Обща цел и ориентация на квалификацията.....	13
Таблица 3:	Резултати от ученето като подточки/тирета	21
Таблица 4:	Синтаксис на изреченията (подточки/тирета), в които се посочват резултатите от ученето	25

Фигури

Фигура 1.	Кратки, основани на резултатите от ученето описания: основни градивни елементи	11
-----------	--	----

Карета

Карета 1.	Примери за описателен текст, с който се представят общите цели и ориентацията на квалификациите	13
Карета 2.	Определения на основните понятия	22

Въведение

Значение на кратките, основани на резултатите от ученето описания на квалификации

Резултатите от ученето представляват показатели за онова, което съответното лице трябва да знае, да разбира и/или да може да направи при завършване на учебния процес. Разработването и използването на национални квалификационни рамки (НКР), основани на резултатите от ученето и свързани с Европейската квалификационна рамка (ЕКР) на равнище ЕС, повишиха прозрачността и съпоставимостта на квалификациите ⁽¹⁾ в цяла Европа.

Нивата по ЕКР и НКР предлагат опростен начин за придобиване на първоначална представа за квалификациите, но разработването на бази данни/регистри на квалификациите е от голямо значение за задълбочаване на тяхната прозрачност.

Използването на подхода на резултатите от ученето се оказва полезно за установяването на сходствата и разликите между квалификациите, осигурявайки по-добро разбиране на техния обхват и ориентация ⁽²⁾. От последните проучвания и проекти обаче е видно, че описанията на резултатите от ученето може да варират, например по отношение на

(1) Квалификации: официален резултат от процес на оценяване и валидиране, получен, когато компетентен орган определи, че дадено лице е постигнало резултати от ученето, съответстващи на определени стандарти.

(2) Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2020 г. *European qualifications framework. Initial vocational education and training: focus on qualifications at levels 3 and 4* (Европейска квалификационна рамка. Първоначално професионално образование и обучение: фокус върху квалификациите за нива 3 и 4).
Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2020 г. *National qualifications frameworks developments in Europe 2019. Qualifications frameworks: transparency and added value for end users* (Промени в националните квалификационни рамки в Европа, 2019 г. Квалификационни рамки: прозрачност и добавена стойност за крайните потребители).
Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2022 г. *Comparing vocational education and training qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes* (Съпоставяне на квалификациите в професионалното образование и обучение: към методики за анализ и съпоставяне на резултатите от ученето).

продължителността, формулировката и детайлността, и това създава затруднения по отношение на съпоставимостта на квалификациите ⁽³⁾.

Пълните описания на националните квалификации са разработени в съответствие с националните критерии и приоритети и може да се отнасят до множество конкретни резултати от ученето. Кратките и обобщени описания, които се основават на пълните национални описания, но не ги заменят, имат множество предимства, тъй като могат да осигурят лесен достъп и отправна точка за отделните учещи или работодатели, които търсят информация за конкретни квалификации. Те могат да бъдат преведени по-лесно и да дадат възможност за бърз преглед на съдържанието и профила на квалификацията.

Структурирането на кратки описания в съответствие с едни и същи принципи е важно за повишаване на прозрачността и разбирането и за улесняване на съпоставянето; това може също така да помогне развитието на цифровите технологии да бъде използвано за достъп, употреба, свързване и сравняване на информацията относно съдържанието и профила на квалификациите ⁽⁴⁾.

Подобряването на достъпността, прозрачността и съпоставимостта на квалификациите може да увеличи мобилността на работниците и учещите и да подпомогне ученето през целия живот и управлението на професионалното развитие чрез изграждането на връзки между различните квалификации и опит.

⁽³⁾ Пилотни проекти на ЕКР и проектна група за хоризонтална съпоставимост на квалификациите през 2016 г. и 2018 г. Проектна група ЕКР—Европас за кратко описание на квалификациите през 2023 г. Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2022 г. *Comparing vocational education and training qualifications: towards methodologies for analysing and comparing learning outcomes (Съпоставяне на квалификациите в професионалното образование и обучение: към методологии за анализ и съпоставяне на резултатите от ученето)*. Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2022 г. *Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook*. 2nd edition (Определяне, съставяне и прилагане на резултатите от ученето: европейски наръчник. Второ издание).

⁽⁴⁾ Azzara Z., и Garmash A. (2022 г.). *From fragmented paper-based systems to digitally connected qualification systems accessible to citizens (От фрагментирани системи на хартиен носител до цифрово свързани квалификационни системи, достъпни за гражданите)*. В Cedefop, ETF, ЮНЕСКО и Института на ЮНЕСКО за учене през целия живот. *Global Inventory of regional and national qualifications frameworks 2022 (Глобален списък на регионалните и националните квалификационни рамки, 2022 г.)*. Том 1: Тематични глави. Служба за публикации на Европейския съюз.

Разработване и цел на насоките

Настоящите насоки са разработени от експертна група ⁽⁵⁾ на равнище ЕС, координирана от Европейската комисия с техническата и идейната подкрепа на Cedefop и след консултации с национални експерти и заинтересовани страни.

На групата бяха представени общо 33 квалификации (кратки и пълни описания). От тях бяха анализирани 22 квалификации, за да се извлекат основните принципи, на които да се основават насоките. На 60-ото заседание на Консултативната група за ЕКР през ноември 2022 г. (бележка EQF AG 60—4) беше представен първоначален проект на насоките, който след това беше тестван. Процесът включваше събиране на обратна информация от националните заинтересовани страни относно текста на насоките, както и разработване на кратки описания на квалификациите, като бяха използвани насоките, с цел да се добавят примери към тях. До края му бяха разработени 20 описания, като беше извършена партньорска оценка за определяне на модулите, в които насоките се нуждаят от подобрене с цел постигане на по-голяма яснота, и да се набележат описания, които биха могли да послужат като ролеви примери (в крайна сметка в насоките бяха включени три примера).

Целта е да се насърчи прилагането на общи принципи и съответно на последователна структура и подход за разработването на кратки и обобщени описания на резултатите от ученето в рамките на квалификациите с оглед на публикуването им в базите данни/регистрите, свързани с [Европас](#).

Ползватели и приложения на насоките

Администраторите, образователните и обучителни институции и организации, органите, отговарящи за квалификациите, и/или експертите, отговарящи за определянето и описанието им на всички равнища и във всички сектори, както публични, така и частни, могат да използват настоящите насоки при изготвянето на кратки описания.

⁽⁵⁾ Консултативната група за Европейската квалификационна рамка и Консултативната група за Европас решиха да създадат проектна група с мандат за разработване на насоки за кратки описания на резултатите от ученето, които да бъдат публикувани в Европас. Групата беше съставена от експерти от 12 държави (Австрия, Белгия (нидерландски език), Кипър, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Италия, Нидерландия, Норвегия, Португалия, Словения), Европейската университетска асоциация, SME United, Business Europe и ETF. Групата беше председателствана от Европейската комисия и получи техническа и идейна подкрепа от Cedefop.

Въпреки че насоките са предназначени за създаването на кратки описания на резултатите от ученето в рамките на квалификациите по НКР/ЕКР, те могат да се използват и за всяка друга квалификация, удостоверение и диплома, както и за описване на частични квалификации или квалификационни единици. Те може да се използват за описание на квалификации със или без нива по НКР/ЕКР.

Приложно поле на насоките

Разработването както на кратките, така и на дългите описания на квалификациите е от компетенциите на държавите-членки.

С настоящите насоки се подпомага изготвянето и формулирането на кратки — обобщени и сбити — основани на резултатите от ученето описания, които обхващат съдържанието, ориентацията и сложността на всички видове и нива квалификации. Пълните или цялостните описания на квалификациите (например под формата на квалификационни стандарти или национални учебни програми) не се разглеждат в настоящите насоки.

Съществуващите информационни модели ⁽⁶⁾ съдържат информационни полета (напр. наименование на квалификацията, присъждащ орган, област), за да се подобри обменът на информация относно квалификациите и базите данни/регистрите на квалификациите ⁽⁷⁾. В съществуващите модели обаче се дават само общи насоки за това как да бъде представена информацията за резултатите от ученето по начин, който подпомага прозрачността и съпоставимостта. Настоящите насоки се основават на тези модели и имат за

⁽⁶⁾ „Информационни модели“ е терминът, използван в контекста на европейския модел на учене. Той се отнася до източниците, които са били анализирани и взети предвид за създаването на европейския модел на учене. Това например включва определения и стандарти, извлечени от публикуваните към онзи момент Препоръка за ЕКР, Препоръка за Европас, приложения към дипломи или приложения към удостоверения.

⁽⁷⁾ В приложение IV към Препоръката за ЕКР са посочени задължителни и незадължителни полета за данни за електронното публикуване на информация за всички видове и нива квалификации (напр. наименование на квалификацията, присъждащ орган, област). Като се използва за основа приложение III, Регистърът на наборите от данни за квалификациите (QDR) и европейският модел на учене (ELM) подпомагат публикуването и обмена на информация относно квалификациите в Европас. Въпреки че в тях се подчертава колко е важна информацията относно резултатите от ученето, тези съществуващи модели дават само общи насоки за това как тя да бъде представена по начин, който подпомага прозрачността и съпоставимостта. Следователно настоящите насоки могат да се разглеждат като надграждащи, но и разширяващи съществуващите модели за обмен на информация относно квалификациите.

цел да ги интегрират, като подробно се разглежда конкретното информационно поле „резултати от ученето“.

Използване на кратки описания на резултатите от ученето

На европейско и международно равнище, например чрез Европас и ЕКР, изготвянето на кратки описания улеснява прозрачността и съпоставимостта на квалификациите от различни сектори и държави. Те също така предоставят възможност за подобряване на качеството и обхвата на съществуващите инструменти за обмен на информация относно квалификациите

На национално равнище кратките описания може да се използват за информационни и комуникационни цели, по-специално в подкрепа на квалификационните рамки и като част от базите данни и регистрите на квалификациите.

Кратките описания на квалификациите следва да дават възможност на националните и международните потребители и заинтересовани страни (включително учещи, работодатели, съветници, родители, учители, образователни и обучителни институции и организации, работещи в сферата на валидирането) бързо да разберат съдържанието, сложността и ориентацията на ученето. Въпреки че описанията следва да предоставят последователна информация относно степента на сложност на ученето, основният им акцент не е да предоставят изчерпателна обосновка относно нивото по ЕКР/НКР.

Използването на кратки описания на резултатите от ученето може да зависи от националния контекст и практики, включително връзката им с по-подробни описания на квалификациите или с програмите и учебните планове. Някои държави вече правят разграничение за пълните и подробни описания на резултатите от ученето, използвани за целите на определянето или признаването на нивата, и използват по-кратки описания, за да обобщят основните аспекти на квалификацията.

Как да се ориентирате в насоките

Насоките са разделени на два основни раздела — А и Б.

Раздел А е фокусиран върху формалните елементи на описанието (дължина и формат). Раздел Б разглежда описанието във връзка със съдържанието му по същество, като в него се предлагат насоки какво да бъде

взето предвид при изготвянето на описанието и се дават предложения за синтаксиса на изреченията.

При изготвянето на кратки описания е важно към ключовите елементи на съдържанието, изброени в насоките (обширност/обхват, задълбоченост/сложност и контекст), да се подходи гъвкаво, а не стриктно и механично. Някои разграничения представляват концептуални абстракции, които на практика се припокриват.

Някои от представените предложения може да изглеждат очевидни или ясни за експертите и работещите в областта на резултатите от ученето. Тъй като насоките имат за цел да подпомогнат и хората, които са по-малко запознати с тази област, са включени и общи препоръки, както и връзки към допълнителни ресурси (вж. раздел „Препратки и връзки“).

За да се помогне на читателя да разбере насоките, те включват обяснения, изображения, насочващи въпроси, препоръки и допълнителни полезни съвети и идеи. В допълнение към три примера за кратки описания в приложение I, насоките включват конкретни примери, свързани с препоръки и съвети. Включен е и списък с глаголи за действие и определения.

Примерите в насоките или са извлечени от съществуващи кратки описания на квалификациите, или са адаптирани или създадени с илюстративна цел.

Допълнителни съображения

При изготвянето на настоящите насоки и придружаващите ги примери (приложение I) стана ясно, че създаването на перфектното кратко описание е трудна задача. Това е отговорност на държавите-членки, като всяка една от тях може да установи различни критерии или да подчертава специфични елементи. Изготвянето на настоящите насоки следва да се разглежда като част от текущите съвместни усилия между държавите, насочени към разработване и прилагане на общи насоки за описанията на резултатите от ученето с цел подобряване на прозрачността и съпоставимостта на квалификациите. В резултат от натрупването на опит, непрекъснатото сътрудничество и информационния обмен относно прилагането на насоките в различните държави и сектори те могат да бъдат доразвити, като се включат допълнителни примери.

При формулирането на кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации се препоръчва да се обмисли дали да не бъдат ангажирани експерти извън организацията и/или държавата, за да бъде получена обратна връзка.

Кратки, основани на резултатите от ученето описания: основни градивни елементи

При изготвянето и формулирането на кратки описания следва да се вземат предвид следните принципи:

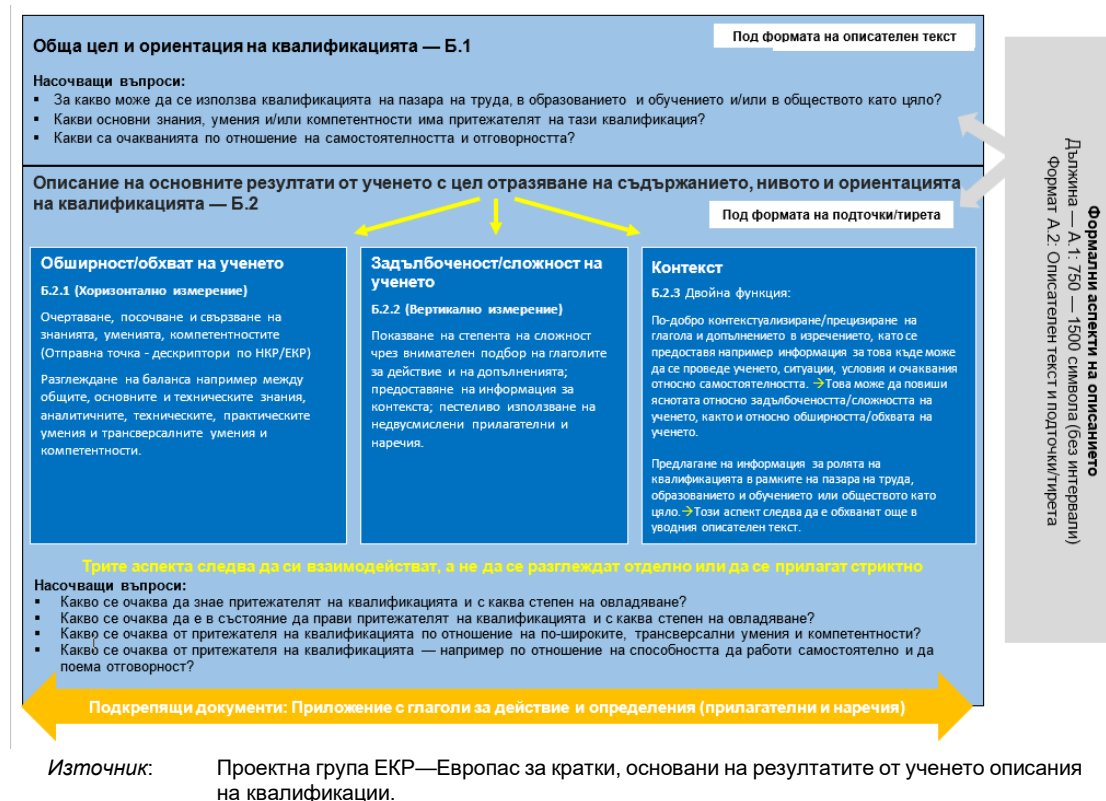
A. Формални аспекти

- а) A.1 Дължина на описанието (750—1500 знака без интервали);
- б) A.2 Формат на описанието (описателна част и подточки/тирета).

Б. Съдържателни елементи

- а) Б.1 Общи цели и насоченост на квалификацията (под формата на описателен текст);
- б) Б.2 Основни резултати от ученето (под формата на подточки/тирета) с цел отразяване на ориентацията, съдържанието и сложността на квалификацията, като бъдат обхванати следните аспекти:
 - i) Б.2.1 Обширност/обхват на ученето;
 - ii) Б.2.2 Задълбоченост/сложност на ученето;
 - iii) Б.2.3 Информация за контекста

Фигура 1. Кратки, основани на резултатите от ученето, описания: основни градивни елементи

А — Формални аспекти

А1. Дължина:

Описанието следва да бъде в диапазона от 750 до 1500 знака (без интервали).

Тази препоръчителна дължина осигурява достатъчно място, за да бъде същността на квалификацията, и позволява на читателите бързо да разберат основните ѝ характеристики. Беше поставено препоръчително ограничение, за да се гарантира, че описанието може да се счита за кратко.

А2. Формат на описанието

Опишете квалификацията, като използвате комбинация от описателна част и подточки/тирета.

Описателната част следва да се използва за представяне на общата цел и ориентация на квалификацията (Б.1).

Подточките/тиретата следва да се използват за посочване на конкретните резултати от ученето (Б.2).

Таблица 1: **Структура и формат на краткото описание (описателна част и подточки/тирета)**

Описателна част, в която са представени общите цели и ориентацията на квалификацията.	Притежателят на квалификацията.....
Подточки/тирета, в които се посочват резултатите от ученето	Може да: 1) 2) 3) ...

Източник: Проектна група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации.

Б — Съдържателни елементи

Б1. Общи цели и насоченост на квалификацията под формата на описателен текст

Описанието следва да започва с кратко въведение под формата на описателен текст, в който са посочени общата цел и насоката на квалификацията, включително информация за контекста ⁽⁸⁾.

Това следва да даде възможност на читателя да схване същността на квалификацията и да разбере нейната роля и позиция по отношение на пазара на труда, системите за образование и обучение и/или обществото като цяло.

Таблица 2. **Обща цел и насоченост на квалификацията**

Описателна част, в която са представени общите цели и ориентацията на квалификацията.	Притежателят на квалификацията.....
Подточки/тирета, в които се посочват резултатите от ученето	Може да: 1) 2) 3) ...

Източник: Проектна група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации.

Каре 1. **Примери за описателен текст, с който се представят общите цели и ориентацията на квалификацията**

Пример А

Притежателят на квалификацията „Офис асистент“ (ЕКР/НКР 4) притежава знанията и уменията да изпълнява офис, административни и организационни задачи в дружества от всички сектори и други институции (напр. публична администрация, организации, асоциации и т.н.) въз основа на тригодишното си дуално обучение в дружеството, предоставящо обучение, и професионалното училище. В зависимост от фокуса на задачата, той работи в бек-офиса, в счетоводството, в отдел „Човешки ресурси“ или в области като покупки, продажби, складова дейност.

Пример Б

Притежателят на квалификацията „Първоначално професионално обучение за екологични технолози по управление на отпадъчни води“ (ЕКР/НКР 4) може да

⁽⁸⁾ Наименованието на квалификацията често дава важна информация за произхода и ориентацията на съответната квалификация, особено ако става дума за добре познат вид квалификация (първоначално ПОО, бакалавър или магистър във висшето образование) и/или за конкретна задача или професия. Това обаче невинаги е така и поради това е необходимо точно описание на контекста. Свързаната с контекста информация е важна, когато се описват както общата цел, така и ориентацията на квалификацията (Б1), и когато се посочват резултатите от ученето под формата на подточки/тирета (Б2).

работи с дренажни системи и в областта на управлението на дъждовни води, както и на пречистването на отпадъчни води и утайки от отпадъчни води. Работи в общински и промишлени пречиствателни станции за отпадъчни води и в канализационни дружества. Осигурява устойчиво и енергийно ефективно функциониране на общинските и промишлените пречиствателни станции за отпадъчни води. Притежателят на квалификацията е квалифициран да управлява малки пречиствателни станции за отпадъчни води.

Пример В

Притежателят на квалификацията „Професионална квалификация по фризьорство и козметични грижи“ (ЕКР/НКТ 4) може да предоставя обслужване на клиентите в областта на козметичните услуги и грижите за косата, както и да предлага за продажба продуктите и услугите на дружеството въз основа на цялостни познания за продуктите и процедурите по отношение на здравето и безопасността. Притежава обща основна компетентност и може да избере специализация в областта на даването на напътствия за грижите за косата и козметичните услуги, както и такива фокусирани върху грижи за кожата, фризьорство или бръснарство.

Пример Г

Притежателят на квалификацията „Акредитиран счетоводител“ (ЕКР/НКТ 5) може да регистрира и проверява финансовите данни на външни организации. Може да консултира клиентите как да спазват действащото законодателство, регулиращо счетоводните правила и регулации и да предоставя на клиентите необходимата бизнес информация. Притежателят на тази квалификация се счита за акредитиран да упражнява професията счетоводител като самостоятелно заето лице. В Белгия (Фландрия) професията може да се упражнява само от акредитиран счетоводител.

Пример Д

Притежателят на квалификацията „Асистент хирург“ (ЕКР/НКТ 6) има изключително важна роля при хирургичните манипулации в контекста на множество хирургични и рискови операции и бързо навлизащите технологични иновации. Може да бъде част от мултидисциплинарен екип, състоящ се от специалисти по хирургия, анестезиолози, асистенти анестезиолози и оперативни асистенти. Може да асистира на водещия специалист в неговата дейност и да координира и направлява процеса на осигуряване на грижи за пациента през периода, обхващаш времето преди, по време и непосредствено след хирургичната операция (периоперативния период). Освен това може да си сътрудничи с подпомагащите хирургичното отделение звена, като централното отделение за стерилизиране, медицинските сестри, отделението по радиология и лабораториите. Квалификацията може да бъде получена като част от първоначалното обучение, когато учещият е започнал да работи в акредитирано здравно заведение по време на курса.

Източник: Проектна група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации.

Насочващи въпроси

Целта на въпросите по-долу е да помогнат, когато се обмисля кои аспекти могат да бъдат определени като ключови при изготвянето на описателния текст, в който се изразяват общите цели и ориентацията на квалификациите (Б1). Целта не е да се отговори на всички въпроси директно или механично.

- а) За какво може да се използва квалификацията на пазара на труда, в образованието и обучението и/или в обществото като цяло? Какво може да прави притежателят на квалификацията, след като е придобил въпросната квалификация?
- i) Квалификацията осигурява ли подготовка за конкретни задачи, функции и/или професии?
 - ii) Квалификацията дава ли право на упражняване на конкретна професия, например чрез лицензиране на професионални практики? Квалификацията предоставя ли достъп до регулирана професия? Квалификацията дава ли право да бъдат започнати конкретни стопански или предприемачески дейности?
 - iii) Ако квалификацията не е пряко свързана със специфична задача, занятие, професия, каква е целта на квалификацията по отношение на:
 - заетостта;
 - първоначалното образование и обучение;
 - продължаващото образование и обучение;
 - развитието на личността?
 - iv) Квалификацията дава ли достъп до специфично по-нататъшно учене? Подходящо ли е да се посочи възможно преминаване към по-високи квалификационни степени?
 - v) Има ли специфични изисквания за достъп до квалификацията, които е добре да бъдат споменати, за да се поясни нейната роля и позиция?
- б) Какви основни знания, умения и/или компетентности ⁽⁹⁾ има притежателят на тази квалификация?

⁽⁹⁾ При обсъжданията на европейските квалификационни рамки терминът „компетентност“ предизвиква дебят поради различните му тълкувания. Докато за разграничаването на „умения“ и „знания“ беше постигнат сравнително бързо консенсус в ранните етапи от изготвянето на ЕКР, определянето на третата област се оказа по-трудно. Третата област на ЕКР първоначално беше наречена „компетентности“, но обхватът ѝ беше ограничен до понятието „отговорност и самостоятелност“. При преразглеждането на ЕКР от 2017 г. наименованието на третата област беше променено само на „отговорност и самостоятелност“, без съществени промени в дескрипторите за нивата. Анализът на дескрипторите за нивата по НКР във връзка с „третата област на ЕКР“ (наричана по-рано „компетентности“, а сега „отговорност и самостоятелност“) показва, че макар всички дескриптори на национално равнище да включват елементи, съобразени със самостоятелността и отговорността съгласно препоръките за ЕКР, някои са разширили своите дескриптори, за да обхванат по-широки измерения като „критично мислене“, „творческо мислене“, „предприемачество“, „усвояване на умения за учене“, „сътрудничество“ и т.н. Въпреки че в настоящите насоки дескрипторите за нивата по ЕКР изрично са посочени като ключова отправна точка, с цел да бъдат отразени във възможно най-голяма степен националните практики и да не бъдат изключвани аспекти, които се считат за важни в държавите, в тях се използва терминът „компетентности“, като същевременно се подчертава колко е важно да се обърне внимание на самостоятелността и отговорността при описването на резултатите от ученето. За повече информация относно дескрипторите за нивата по ЕКР и НКР вж.: Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2018 г. [Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries \(Анализ и преглед](#)

- в) Какво се очаква от притежателя на квалификацията, например по отношение на способността за самостоятелна работа?
- г) Какво се очаква от притежателя на квалификацията, например по отношение на поемането на отговорност за процесите и управлението на други лица?

Препоръки

- а) Придържайте се към краткост и сбитост на описателния текст, като се стремите към дължина, която е приблизително 1/4 от пълното описание.
- б) Избягвайте използването на конкретна форма за род.
- в) Използвайте термина „Притежателят на квалификацията....“ или званието, получено при придобиването на квалификацията, като при необходимост използвайте „той/тя“.
- г) Посочете нивото по ЕКР/НКТ (когато е приложимо), като използвате скоби. Пример: „Притежателят на квалификацията „Офис асистент“ (ЕКР/НКТ 4) може да...“.
- д) Уверете се, че в описателния текст са представени точно резултатите от ученето, посочени в подточките/тиретата, като се погрижите да има съгласуваност между описателния текст и подточките/тиретата:
Избягвайте: несъответствия между описателния текст и подточките/тиретата. Например в описателния текст са изтъкнати високи нива на самостоятелност, а в списъка с резултатите от ученето е посочено само сътрудничество с други лица.
- е) В зависимост от ориентацията на квалификацията включете информация за позицията и ролята на квалификацията по отношение на пазара на труда, системите за образование и обучение и/или обществото като цяло:
Примери за информация за контекста, включена в описателния текст, за да се покаже ролята на квалификацията в рамките на пазара на труда:
 - i) „Притежателят на квалификацията „Бизнес администрация“ (ЕКР/НКТ 5) може да работи в стопанския и административния сектор и е квалифициран да стане независим предприемач“;
 - ii) „Притежателят на квалификацията „Оператор на рекламни и рецепционни услуги“ (ЕКР/НКТ 3) може да работи в структури за настаняване, туристически агенции и служби за подпомагане на туризма“;

на дескрипторите за нивата по НКТ в европейските държави). Служба за публикации на Европейския съюз.

- iii) „Притежателят на квалификацията „Дърводелство“ (ЕКР/НКР 4) може да изгражда, монтира, поддържа и възстановява дървени конструкции за различни видове сгради. Може да планира и извършва ръчна и механична работа по дървени конструкции за вътрешни и външни стени, тавани, покриви и подове“;
- iv) „Притежателят на тази квалификация е акредитиран да упражнява професията счетоводител като самостоятелно заето лице“;
- v) „Квалификацията е предварително условие за упражняването на професията клиничен психолог в страната“;
- vi) „Квалификацията предлага възможност за придобиване на училищно образование и/или професионални компетентности с цел (повторно) включване или отбелязване на напредък в рамките на пазара на труда“.

Примери за информация за контекста, включена в описателния текст, за да се покаже позицията на квалификацията по отношение на системите за образование и обучение или обществото като цяло:

- i) „Квалификацията осигурява солидна основа за научните изследвания в областта на биотехнологиите и притежателят ѝ може да продължи образованието и обучението си в специализирани области като генното инженерство и фармацевтичните изследвания“;
- ii) „Квалификацията е предназначена да послужи за преминаване към по-сложно и специализирано обучение в областта на електрическите инсталации и мрежи“;
- iii) „Обучението представлява училищно първоначално професионално обучение. По желание може да бъде придобита квалификация за прием във висшето образование“;
- iv) „Квалификацията предоставя достъп до академично образование“;
- v) „Квалификацията предоставя общи знания и компетентности за работа в различни свързани с бизнеса роли. Предлага възможности за личностно развитие и подпомага по-нататъшно образование и обучение в специализирани области на бизнес управлението или предприемачеството“;
- vi) „Квалификацията „Сертифициране за оказване на първа помощ“ дава на лицата знания и умения да предоставят незабавна помощ в спешни медицински случаи, като повишава както тяхната

безопасност, така и безопасността на хората около тях в обществото“.

Следва да се има предвид, че в едно и също описание може да се изтъкне позицията на квалификацията за един или за всички аспекти (пазар на труда, система за образование и обучение, общество като цяло и т.н.).

ж) Изберете и обобщете основните знания, умения и компетентности, придобити с квалификацията. Може да е от полза да се посочи дали акцентът е поставен в по-голяма степен върху теоретичните или фактологичните знания, или върху практическите, аналитичните или трансверсалните умения ⁽¹⁰⁾:

- i) избягвайте общи твърдения: „Притежава ключови професионални умения и компетентности и *добри общи познания* в своята област“;
- ii) избягвайте използването на прилагателни от общ характер: „Предоставя *добро* обслужване на клиентите“. Вж. приложение III:
- iii) примери за изречения в уводния описателен текст, които могат да илюстрират придобиването на специфични и технически умения за конкретен сектор или професия, както и по-обща умения и знания, приложими в различни сектори на пазара на труда и обществото като цяло или при подготовката за по-нататъшно учене:
 - „Притежателят на квалификацията може безопасно да извършва монтаж, ремонти и разпределяне на задачи в сферата на недвижимите имоти и в промишлеността. Гарантира, че крайният резултат е безопасен и отговаря на изискванията, определени за работата“;
 - „Притежава набор от основни общи знания, включително математическа и езикова грамотност, и разполага с граждански компетентности, за да участва активно в общността“;

⁽¹⁰⁾ Понятията „знания“ и „умения“ може да са разграничени по различен начин в отделните държави. На равнище ЕС основните елементи на дескрипторите за нивата по ЕКР са 1) знания, описвани като фактологични и/или теоретични; 2) умения, описвани като познавателни и практически; и 3) отговорност и самостоятелност. Преди преразглеждането третият елемент беше наричан „компетентности“, но беше описван от гледна точка на самостоятелността и отговорността. С преразглеждането на Препоръката за ЕКР наименованието на третата област на ученето беше променено от „компетентности“ на „отговорност и самостоятелност“. Източник: Препоръка за ЕКР от 2017 г.

- „Притежателят на квалификацията може да осигури гладкото функциониране на информационните системи. Той може да ги разработва, адаптира и/или поддържа и да се грижи за потребителите“;
 - „Може да изгражда, монтира, преустройва, поддържа и възстановява дървени конструкции за различни видове сгради“;
 - „Притежателят на квалификацията може да извършва задълбочен анализ на съществуващите научни изследвания и да изготвя справки за научните изследвания с цел постигане на напредък в областта на биологичното разнообразие“;
- з) Посочете общото равнище на самостоятелност и отговорност. Това може да се направи и с помощта на определения (прилагателни и наречия) и/или внимателно подбрани глаголи и допълнения. Примери:
- i) „Притежателят на квалификацията „Оператор на рекламни и рецепционни услуги“ (ЕКР/НКР 3) може да работи в структури за настаняване, туристически агенции и служби за подпомагане на туризма. Работи на изпълнително равнище с ограничена самостоятелност и отговорност при предоставянето на рецепционни услуги, като следва предвидените процедури, предвидени за неговите специфични операции“;
 - ii) „Притежателят на квалификацията може —в контекста на строителни работи с ограничена сложност — да координира, насочва и адаптира дейностите на изпълнителите от персонала на строителната площадка“;
 - iii) „Притежателят на квалификацията е квалифициран да управлява малки пречиствателни станции за отпадъчни води“;
 - iv) „От него се очаква да работи в мултидисциплинарни екипи и да поема отговорност за процесите като цяло в предсказуема и стабилна среда, която обаче търпи промени, което може да изисква адаптивност“.
- и) Не забравяйте, че читателят на описанието не е непременно запознат с националния контекст. Внимавайте при използването на национална терминология, която може да не е позната навсякъде, или я допълнете с обяснение:
- i) избягвайте: „След полагане на изпит за професионална *матура* учениците може да се включат в курс за професионална подготовка/*матура* и да преминат един от общите изпити за

матура, за да се запишат за учебни програми както за висше, така и за средно специално образование“;

- ii) използвайте: „Квалификацията дава достъп до програми за висше професионално обучение и общи изпити за *матура*, необходими за записване в университетски програми за обучение“;
- iii) избягвайте: „Структурата на професионалната квалификация по електротехника и технологии за автоматизация е планирана така, че обучението на електротехниците да е подходящо за квалификация за електротехници от ниво 2, посочена в законодателството в областта на електрическата безопасност, а обучението на технолозите в областта на автоматизацията да е подходящо за квалификация за електротехници от ниво 3.“
използвайте: информация, че квалификацията осигурява достъп до следващото ниво на обучение (квалификация за електротехници от ниво 2 и 3), и/или подчертайте спазването на правилата за електротехниците.

Допълнителни съображения и съвети

- а) Ако това ще помогне за по-доброто разбиране на целта и ориентацията на квалификацията, представете информация относно условията за прием и допълнителните изисквания, правата (напр. достъп до регулирани квалификации) и/или как може да бъде получена квалификацията. Примери:
 - i) „Притежателят на квалификацията „Електротехник“ (ЕКР/НКТ 4) може да инсталира, да окабелява, да свързва и да пуска в експлоатация жилищни [...]. За изпълнението на определени задачи и/или в определен контекст допълнителните удостоверения са необходимо или препоръчително условие“;
 - ii) „Квалификацията може да бъде получена като част от първоначалното обучение, когато учещият е нает на работа в акредитирана здравна институция по време на курса“;
 - iii) „Квалификацията може да бъде придобита въз основа на тригодишно дуално обучение в дружеството, предоставящо обучение, и професионалното училище“.
- б) Ако е приложимо и уместно, пояснете дали притежателят евентуално е придобил специализирано обучение в резултат на съществуващи специализации или незадължителни единици/модули. Пример:

- i) „Притежателят на квалификацията може да има по-специализирани умения в областта на даването на напътствия за грижите за косата и козметичните услуги, както и на грижите за кожата, фризьорството и бръснарството, в зависимост от избраната област на компетентност. Компетентността може да е допълнително разширена с незадължителни единици във всички области“.

Б2 — Резултати от ученето като подточки/тирета

След уводния текст относно общите цели и ориентацията на квалификациите описанието следва да продължи със списък с подточки/тирета за основните резултати от ученето.

Таблица 3. Резултати от ученето като подточки/тирета

Описателна част, в която са представени общите цели и ориентацията на квалификацията.	Притежателят на квалификацията.....
Подточки/тирета, в които се посочват резултатите от ученето	Може да: 1) 2) 3) ...

Източник: Проектна група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации.

В основните резултати от ученето, изброени като подточки/тирета, следва да се разгледат и очертаят три ключови аспекта.

Б.2.1. Поле/обхват на ученето;

Б.2.2. Задълбоченост/сложност на ученето;

Б.2.3. Контекст.

Поле/обхватът, задълбочеността/сложността и контекстът са разгледани отделно в насоките, за да се подчертае тяхното значение, но те не следва да се разглеждат отделно или да се прилагат стриктно, когато се изготвят кратките описания. Те може да се припокриват и в описанията следва да са взаимосвързани и да се подкрепят взаимно.

Освен че се очертават свързаните със съдържанието елементи, които трябва да бъдат разгледани в подточките/тиретата, в насоките се посочва и синтактична структура за формулиране на подточките/тиретата, изразяващи резултатите от ученето (вж. таблица 3).

Каре 2. Определения на основните понятия

Поле/обхват на ученето означава да се поясни *обхватът* на ученето, придобит с квалификацията, и следователно да се очертаят и посочат граничните линии и границите на постигнатите резултати от ученето. Това означава да се предаде информация за видовете придобити знания, както и да се опишат уменията и компетентностите, усвоени от притежателя на квалификацията. Областите на учене (наричани още хоризонтално измерение на квалификационните рамки), очертани в дескрипторите за нивата по ЕКР/НКР, са отправна точка за разглеждане на полето на обучение ⁽¹¹⁾. Вж. също така приложение IV.

Пример: Притежателят на квалификацията може да сравнява и оценява инициативите в областта на образователната политика на държавите от ЕС, за да предостави информация, позволяваща вземането на решения въз основа на факти.

Пример: Притежателят на квалификацията може да избере и приложи най-иновативната техника за реставриране с цел опазване и защита на историческите структури.

Пример: Притежателят на квалификацията може да извършва монтаж и ремонт на дървени конструкции за различни жилищни и промишлени сгради.

Коментар: чрез внимателно подбиране на глаголите („сравнява и оценява“, „избере и приложи“, „извършва монтаж и ремонт“) и допълнението („инициативите в областта на образователната политика на държавите от ЕС“, „най-иновативната техника за реставриране“, „дървени конструкции“) и чрез добавяне на информация за контекста („за да предостави информация за вземането на решения въз основа на факти“, „с цел запазване и защита на историческите структури“, „за различни жилищни и промишлени сгради“); може да бъдат открити знанията, уменията и компетентностите, придобити от притежателя на квалификацията — обширността/обхвата на ученето (знания за инициативи в областта на образователната политика, техники за извършване на сравнения между отделните държави и оценка на политиката или реставриране на исторически структури; практически умения, свързани с извършването на монтаж и ремонт и т.н.).

Задълбочеността/сложността на ученето се отнася до поясняване на сложността и комплексния характер на ученето. В рамките на една и съща област на учене (напр. теоретични знания или практически умения) може да бъдат постигнати различни степени на експертни умения и овладяване. Дескрипторите за нивата по ЕКР/НКР за всяко ниво (наричани и вертикално измерение на

⁽¹¹⁾ В Европейската квалификационна рамка трите области на учене са 1) знания: описвани като теоретични и/или фактологични; 2) умения: описвани като познавателни (включващи използването на логическо, интуитивно и творческо мислене) и практически (включващи сръчност на ръцете и използването на методи, материали, инструменти и приспособления); 3) отговорност и самостоятелност: описвани като способността на учащия да прилага знания и умения самостоятелно и отговорно. Това се нарича и вертикално измерение на ЕКР.

квалификационните рамки) са отправна точка за определяне на задълбочеността и сложността на ученето ⁽¹²⁾.

Пример: притежателят на квалификацията може самостоятелно да избира и прилага най-подходящите изследователски инструменти за събиране на емпирични данни в областта на морската биология.

Пример: притежателят на квалификацията може да събира емпирични данни под пряко наблюдение, които допринасят за текущите проучвания в областта на морската биология.

Коментар: чрез внимателно подбиране на глаголите („избира и прилага“) и допълнението („изследователски инструменти“, „емпирични данни“), използване на определението „самостоятелно“ и добавяне на информация за контекста („за събиране на данни“ или „които допринасят за проучванията в областта на морската биология“) може да се изведе нивото на сложност на ученето.

Информация за контекста: при формулирането на изреченията за конкретните резултати от ученето (под формата на подточки/тирета) информацията за контекста служи за допълнително уточняване на придобитите резултати от ученето. В допълнение към глаголите и допълненията, съставляващи основното изречение, допълнителната информация за контекста служи за предоставяне на допълнителни подробности, например за ситуации, методи и условия: глаголите или допълненията сами по себе си не са достатъчни, за да се улови обширността и задълбочеността на резултатите от ученето. В подкрепа на този процес в настоящите насоки се дават и препоръки относно синтактичната структура на изреченията, изразяващи резултатите от ученето (вж. таблица 3). Същевременно информацията за контекста може да спомогне за поясняване на ролята и позицията на квалификацията по отношение на пазара на труда, образованието и обучението и обществото като цяло. Този последен аспект следва да е включен още в описателния текст, в който са представени общите цели и ориентацията на квалификацията (Б1).

Предишните примери в настоящото илюстративно каре, раздел Б1 и в останалата част от настоящия раздел са дадени примери как да се обърне внимание на контекста в изреченията за резултатите от ученето, изразени като подточки/тирета.

Насочващи въпроси

Целта на въпросите по-долу е да помогнат, когато се обмисля кои аспекти може да бъдат изтъкнати при формулирането на подточките/тиретата, в които се изразяват резултатите от ученето (Б.2). Целта не е да се отговори на всички въпроси директно или механично.

- а) Какво се очаква да знае притежателят на квалификацията и с каква степен на овладяване?
 - i) Основни общи знания?
 - ii) Технически и специализирани знания?

⁽¹²⁾ Европейската квалификационна рамка има 8 нива, описвани от гледна точка на резултатите от ученето. Нивото се увеличава според степента на овладяване, като ниво 1 е най-ниската, а ниво 8 най-високата степен на овладяване. Това се нарича и вертикално измерение на ЕКР.

- б) Какво се очаква да е в състояние да прави притежателят на квалификацията и с каква степен на овладяване?
 - i) Практически умения?
 - ii) Аналитични умения?
 - iii) Основни или напреднали?
- в) Какво се очаква от притежателя на квалификацията по отношение на по-широките, но подходящи, трансверсални умения и компетентности?
 - i) Умения и компетентности за самоуправление (напр. управление на времето, усвояване на умения за учене)?
 - ii) Комуникационни умения и компетентности (устни и писмени презентации и т.н.)?
 - iii) Социални умения и компетентности (работа в екип, управление на други хора и т.н.)?
 - iv) Потенциални други видове умения и компетентности, които имат пряко отношение към квалификацията и нейното приложно поле?
- г) Какво се очаква от притежателя на квалификацията, например по отношение на способността за самостоятелна работа и поемането на отговорност?

Препоръки

- а) Фокусирайте се върху основните резултати от ученето, които обхващат цялостната ориентация, съдържанието и сложността на квалификацията, и ги подредете по приоритети.
- б) Притежателят на квалификацията винаги следва да бъде поставен в центъра.
- в) Внимателният подбор на глаголите за действие и на определенията, както и информацията за контекста (Б.2.3) са важни аспекти, чрез които да бъдат отчетени обширността (Б.2.1) и задълбочеността (Б.2.2).
- г) Синтаксисът на изречението по отношение на начина, по който е организирано съдържанието, също може да подпомогне разбирането, като се препоръчва да се използва следната структура: подлог — глагол за действие — допълнение — контекст ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Въпреки че категорията „контекст“ в таблица 4 не е „граматична категория“ (като глаголите или съществителните имена), в насоките, както и в Наръчника на Cedefop относно резултатите от ученето, се препоръчва контекстът да се разглежда като част от синтаксиса на изречението като начин да се гарантира, че информацията за този аспект е обхваната.

Таблица 4: **Синтаксис на изреченията (подточки/тирета), в които се посочват резултатите от ученето**

Подлог	Глагол за действие	Допълнение на глагола	Контекст
	Може да се добавят наречия и прилагателни, когато се счита за уместно, но трябва да се използват с повишено внимание		
Притежателят на квалификацията...	може да представи	в писмена форма резултатите от анализа на риска	като дава възможност на другите да проследят процеса и да възпроизведат резултатите.
Той/Тя	може да прави разграничение между	екологичните ефекти	на охлаждащите газове, използвани в хладилните системи.
Притежателят на квалификацията...	може да координира	дейностите на изпълнителния персонал	на строителни обекти с ограничена сложност.
Той/Тя	може да изготвя	усъвършенствани финансови прогнози	като използва инструменти за бизнес планиране и в подкрепа на финансовото и бизнес планиране.

Източник: Проектна група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации, и адаптиран документ на Cedefop (2022 г.). Определяне, съставяне и прилагане на резултатите от ученето: Европейски наръчник — второ издание. Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз.

д) Внимателно подбирайте глаголите и допълненията за всяко изречение, като се уверявате, че те могат да подпомогнат разбирането на обширността/обхвата (Б.2.1), както и задълбочеността/сложността (Б.2.2) на ученето и контекста (Б.2.3). Вж. приложение II.

Примери за глаголи, които дават идея за обширността/обхвата (Б.2.1) на ученето:

- i) глаголът „извършва монтаж“ може да предполага придобиване на практически умения, докато глаголът „извършва научноизследователска дейност“ може да предполага аналитични умения;
- ii) имайте предвид, че практическите или аналитичните умения може да бъдат с еднакво ниво на сложност и в този случай значението на глаголите дава информация за обширността/обхвата на ученето. Освен това двата глагола може да бъдат част от една и съща квалификация.

Примери за различни допълнения, които дават идея за обширността/обхвата (Б.2.1) на придобитото учене:

- i) „Той може да сравнява политически инициативи ...“ е нещо различно от „Той може да сравнява бюджетни приходи...“ или „Той може да сравнява строителни технологии....“;

- ii) имайте предвид, че тези резултати от ученето може да бъдат с еднакво ниво на сложност.

Примери за глаголи, които дават идея за задълбочеността/сложността (Б.2.2) на ученето:

- i) глаголи като „оценява и подобрява“, „насочва“, „анализира и оптимизира“ могат да покажат по-голяма сложност в сравнение с глаголи като „подпомага“, „повтаря“, „изпълнява“, „проверява“.

Примери за различни допълнения с едни и същи глаголи, засягащи разбирането на задълбочеността/сложността (Б.2.2) на ученето; това показва колко е важно внимателното подбиране на определението за изречението и за ученето.

- i) „Той може да анализира обратната информация от клиентите, събрана чрез структурирани и предварително определени онлайн анкети“ е нещо различно от „Той може да анализира генетичните секвенции, за да адаптира медицинското лечение“; „Той може да изготвя опростени резюмета“ е нещо различно от „Той може да изготви цялостно предложение за научно изследване“.

Примери за глаголи, които дават идея за контекста (Б.2.3) във връзка с приложението на ученето и/или какво могат да правят притежателите с придобитите квалификации:

- i) използването на глаголи като „извършва монтаж“, „строи“, „изгражда“ може да показва, че с квалификацията човек се подготвя главно за работа, при която се използват практически умения;
- ii) използването на глаголи като „анализира“, „описва“, „изготвя“ може да показва, че с квалификацията човек се подготвя главно (или също и) за работа, при която се използват аналитични умения, или за по-нататъшно учене.

Примери за допълнения, които дават идея за контекста във връзка с приложението на ученето и/или какво могат да правят притежателите с придобитите квалификации:

- i) притежателят може да „анализира съдебни дела....“ евентуално предполага връзка на резултатите от ученето с правна среда;
 - ii) притежателят може да „проведе лабораторен експеримент...“ евентуално предполага връзка на резултатите от ученето с лабораторна среда;
- e) Включете информация за контекста (напр. за условията, ситуациите, методите, целта), за да подобрите разбирането на обхвата/обширността

- (Б.2.1) и задълбочеността/сложността (Б.2.2) на ученето и къде може да бъдат приложени придобитите резултати от ученето. Примери:
- i) „Може да анализира съдебни дела, за да оцени правните последици и да предостави информирани препоръки на клиентите“;
 - ii) „Може да анализира съдебни дела и да проучва правни теории, за да осигури принос за публикуването на научни статии“;
 - iii) „Може да провежда лабораторни експерименти, за да демонстрира основни химични реакции и принципи пред малките ученици“;
 - iv) „Може да провежда лабораторни експерименти, за да оцени ефективността на фармацевтични лекарства“;
 - v) „Може да общува на английски език, като независим потребител, в областта на туристическата информация и хотелското настаняване“;
 - vi) „Може да използва компютризираните системи и софтуер за прости графични дву- и триизмерни презентации“;
 - vii) „Може да укрепва строителни конструкции и части в съответствие с националните насоки за покриване, анкерирание и съединяване“.
- ж) Ако включвате определения (наречия и прилагателни), уверете се, че те допринасят за по-голяма точност, и следователно избягвайте неясни/общи по характер прилагателни. Вж. приложение IV. Примери за прилагателни, с които може да се поясни задълбочеността/сложността на ученето:
- i) притежателят може да „разработва прости компютърни програми за обработка и визуализация на данни“;
 - ii) притежателят може „самостоятелно да избере материалите и инструментите за създаване на хидроизолационни покриви“;
 - iii) притежателят може „да извършва рутинни операции с инструктор, включително хирургични“.
- з) Представете знанията и уменията, включително трансверсалните умения, когато е уместно, по взаимосвързан и интегриран начин:
- i) избягвайте: разделянето на знанията и уменията в отделни списъци или посочването на елементите за обширност или задълбоченост поотделно;
 - ii) помислете дали знанията и уменията може да бъдат представени заедно или дали може да се приеме/предположи, че между тях съществува връзка. Примери:

- може „да направи електрическа инсталация в съответствие с действащите разпоредби за здраве и безопасност“;
 - може „да разработва и внедрява алгоритми за анализ на тенденциите на финансовите пазари“;
 - може „да извършва козметични процедури и да дава напътствия на клиентите как да се грижат сами за кожата си и как да употребяват продуктите“.
- и) Обмислете целите и ориентацията на квалификацията, за да се постигне баланс, например между основните знания (напр. основни познания по математика, наука, езици); задълбочените познания; задълбочените специализирани и технически умения (напр. свързани с определена задача или функция); или трансверсалните умения и компетентности (напр. решаване на проблеми, усвояване на умения за учене и комуникация). Начинът, по който са формулирани описанията, дава представа дали придобитите знания, умения и компетентности например са от значение само за конкретна професия или сектор, за сектори, обхващащи няколко професии, и за обществото като цяло или служат предимно като трамплин за по-нататъшно учене. Примери:
- i) може „да назове геометрични форми и фигури...“;
 - ii) може „да измерва и анализира физическите параметри на електрическите инсталации и оборудване, за да установи грешките и да предприеме мерки“;
 - iii) може „да общува професионално с колеги, клиенти и посетители лично, по телефона или чрез писмена кореспонденция...“;
 - iv) може „да интегрира основите на инженерната икономика и съображенията за опазване на околната среда при планирането на строителните конструкции“;
 - v) може „да определя самостоятелно стойностите на ключовите параметри за обработката и използването на процедурата за леене под налягане“;
 - vi) може „да избира, подготвя и използва различни отрязани цветя, декоративни и саксийни растения за изработване на аранжировки и украса от цветя“;
 - vii) може „да изготвя, формулира и оценява териториални проекти за местната демокрация и управление“;
 - viii) може „да организира активни артистични дейности, съобразени с нуждите на децата, включително в болнична среда“.

й) Посочете степента на самостоятелност и отговорност, която се очаква в собствената му работа или при упражняването на надзор над други хора.

Примери:

- i) може „самостоятелно да проектира, координира и ръководи образователни процеси и проекти сам(а) или в сътрудничество с колеги и екипи“;
- ii) може „да дава технически инструкции на работниците и подизпълнителите, като проверява изпълнението на строителните работи по отношение на качеството и съответствието с нормативната уредба“;
- iii) може да „планира и наблюдава работата и бизнес процеса...“;
- iv) може да „подпомага ръководителя на проекта при операциите...“;
- v) може „самостоятелно да разработва планове за изпълнение за строителни конструкции и при необходимост да ги адаптира по време на изпълнението на строителния проект“;
- vi) може „самостоятелно да определя размерите на строителните елементи, но не и да ги свързва в едно цяло (сгради), и следователно все още не е в състояние да планира цели сгради“;
- vii) може „самостоятелно и творчески да изпълнява специфични прости задачи в областта на гражданското строителство и да изпълнява по-сложни задачи в рамките на група“.

к) Подбирайте внимателно глаголите за действие, като избягвате неясните. Вж. приложение II.

л) Използвайте активната, а не пасивната форма, и изградете изреченията около глагола. Примери:

- i) избягвайте: „Състоянието на мускулите на пациента може да бъде оценено...“;
- ii) използвайте: „Притежателят на квалификацията може да оцени състоянието на мускулите на пациента, за да осигури персонализирано лечение за облекчаване на болката и подобряване на подвижността“.

м) Избягвайте използването на глаголи като съществителни имена.

- i) избягвайте: „Сътрудничество при проектирането и създаването на модела...“;
- ii) използвайте: „Сътрудничи при проектирането...“;
- iii) избягвайте: „Показва компетентност в изграждането, монтирането, поддържането и възстановяването на дървени конструкции за различни видове сгради“;

- iv) използвайте: „Може да изгражда, монтира, поддържа и възстановява дървени конструкции...“.
- н) Избягвайте повторенията и сложните структури на изреченията.
- о) Определете задълбочеността и сложността на ученето в съответствие с дескрипторите по ЕКР/НКР, но не забравяйте да посочите конкретни и подробни резултати от ученето, които отговарят на конкретната квалификация ⁽¹⁴⁾.

Допълнителни съображения и съвети

- а) Всяко изречение може да комбинира повече от един глагол, но за предпочитане те трябва да се отнасят до едно и също допълнение/съществително и да имат логическа последователност, която показва нарастваща сложност (в противен случай така ще се увеличат двусмислието и сложността). Вж. приложение II.
 - i) Пример за комбинация от глаголи, които могат да покажат нарастваща сложност:
 - може „да планира, координира и наблюдава концепции за логистика и съоръжения на строителния обект, включително работни и опорни скелета“.
 - ii) Избягвайте: може „да планира употребата на кофражи, арматура и изливане на нови конструкции и поддръжка на строителни материали, и да извършва оценка на разходите, разхода на време и въздействието на работата върху околната среда“.
 - iii) използвайте: притежателят на квалификацията е в състояние да планира употребата на кофражи, да използва арматура и да излива нови конструкции, както и да осигурява поддръжка на строителни материали.
 - iv) Извършва оценка на разходите, разхода на време и въздействието на работата върху околната среда.
- б) Въпреки че нивото по ЕКР/НКР на съответната квалификация осигурява „общо или средно ниво“ на квалификацията (нейния „център на тежестта“), като се има предвид съвкупността от елементи, нивото на сложност за конкретните отделни резултати от ученето в подточките/тиретата може да бъде по-ниско/по-високо от това средно ниво. Макар и да се очакват известни отклонения, те не следва да бъдат

⁽¹⁴⁾ Дескрипторите по НКР обикновено са най-общи, тъй като обхващат широк спектър от квалификации. За описването на индивидуалните квалификации резултатите от ученето трябва да бъдат по-подробни и конкретни, като същевременно бъдат съгласувани с дескрипторите за нивата по НКР/ЕКР.

- твърде големи, тъй като това би повдигнало въпроси относно цялостната съгласуваност на квалификацията.
- в) От съществено значение е да се прави разлика между това, което може да се наблюдава пряко и недвусмислено (способността на зидаря да реди тухли), и това, което е по-сложно за наблюдение (способността на зидаря да планира и да си сътрудничи с други професии на строителния обект). Уменията, които са трудни за наблюдение, също са от съществено значение и трябва да бъдат систематично разгледани и посочени.
 - г) Глаголите, сочещи към действия, които могат да бъдат наблюдавани и измерени, спомагат за намаляване на неяснотата на описанията.
 - д) Резултатите от ученето, които не могат да бъдат пряко и лесно наблюдавани или измерени, ще трябва да бъдат описани чрез внимателно посочване на допълнението и контекста.
 - е) Като се имат предвид ограниченията в дължината на описанието, предлагани в настоящите насоки, заинтересованите страни могат да преценят дали и как да направят разграничение между задължителните и допълнителните (незадължителните) резултати.

Съкращения

Cedefop	Европейски център за развитие на професионалното обучение
ELM	Европейски модел на учене
EKP	Европейска квалификационна рамка
ETF	Европейска фондация за обучение
HKP	Национална квалификационна рамка
QDR	Регистър на наборите от данни за квалификациите
ПОО	Професионално образование и обучение

Приложения

Приложение I. Примери за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации

Дадените по-долу „ролеви примери“ за кратко описание имат за цел да осигурят практическо приложение на насоките и да пояснят как насоките могат да бъдат използвани. Те са формулирани въз основа на реални национални описания, разработени с помощта на насоките в рамките на проектната група, и са преминали колективна корекция и преразглеждане от членовете на проектната група, за да бъдат приведени в по-голяма степен в съответствие с препоръките от насоките.

Квалификация: Клиничен психолог

Клиничният психолог (ЕКР/НКТ 7) разработва и прилага теориите, методите и техниките на научната клинична психология за подобряване на здравословното състояние, скрининг, психологическа диагностика и оценка на здравословните проблеми, както и за профилактика, насочване и лечение на лицата, които се нуждаят от грижи или подкрепа. По този начин потребителите на здравни грижи получават подкрепа от самото начало както като се работи по тяхното развитие, така и като се оптимизират тяхната функционална самостоятелност и благосъстояние. Придобита правоспособност за клиничен психолог, както е предвидено в Закона за професиите в областта на психичното здраве, е предварително условие за упражняване на професията.

Клиничният психолог е в състояние да:

- а) изготвя психологическа оценка;
- б) прилага интервенции, за да облекчи страданието и да подобри здравето и благосъстоянието на хората, групите и организациите;
- в) генерира научни изследвания и открития, които допринасят за професионалните знания и/или чрез които се извършва оценка на ефективността на различни професионални дейности;
- г) интегрира научните изследвания и клиничния опит в координация с потребителите на грижи и съобразно техния контекст;
- д) прилага научни познания и методи;
- е) действа в съответствие с етичния кодекс;
- ж) развива и поддържа професионални работни отношения с потребителя на грижи;
- з) упражнява професията по професионален и социално отговорен начин;
- и) развива и поддържа собствените си експертни познания;
- й) осмисля, извършва самооценка и полага самостоятелни грижи;
- к) общува със специалисти от множество научни дисциплини.

Квалификация: Асистент в областта на информационните технологии

Притежателят на квалификацията (ЕКР/НКР 4) е в състояние да осигури гладкото функциониране на информационните системи. Той може да ги разработва, адаптира и/или поддържа и да се грижи за потребителите. Има практически познания в областта на компютърните науки, електротехниката и производственото проектиране.

Работи самостоятелно и/или като част от екип в дружества, които разработват и предлагат продукти и услуги в областта на информационните и комуникационните технологии, или в публични органи и институции.

Обучението представлява училищно първоначално професионално обучение. По желание може да бъде придобита квалификация за прием във висшето образование.

Притежателят на квалификацията може да:

- а) анализира, оценява и оптимизира оперативните и работните процеси и рамковите условия по отношение на използването на информационните системи;
- б) проектира работните процеси, като използва технически и организационни помощни средства;
- в) разработва и адаптира приложен софтуер за оперативните процеси;
- г) анализира, планира, изгражда, пуска в експлоатация и свързва в мрежа информационни системи;
- д) анализира, изгражда, свързва се с информационни системи, програмира и пуска в експлоатация системи за автоматизация;
- е) планира, създава и поддържа бази данни, като използва подходящи езици за програмиране и инструменти за разработване на софтуер;
- ж) осигурява енергийните доставки за информационните системи и оптимизира потреблението на енергия;
- з) спазва промишлените и законодателните стандарти и разпоредби и следи за използването на техническите правила и разпоредби;
- и) следи за сигурността на данните, защитата на данните и авторските права;
- й) отговорно формира и осмисля своята работна среда и процеси;
- к) прилага стандарти и насоки, за да гарантира качеството на процеса и продукта;
- л) сътрудничи и общува в екипи;
- м) анализира изискванията на клиентите и ги консултира, също и на английски език;
- н) получава, изготвя и представя информация и документи на английски език във връзка с дейността.

Квалификация: Строителни работи по изливане на бетон

Упражняващият професията „Строителни работи по изливане на бетон“ (ЕКР/НКР 4) може да планира употребата на кофражи, да укрепва и да излива нови сградни и строителни конструкции, както и да поддържа съществуващи сгради. Притежателят на квалификацията е в състояние да строи жилища, търговски сгради, болници, училища и язовири. Квалификацията може да бъде придобита след четиригодишно дуално обучение в дружеството, предоставящо обучение, и професионалното училище. Компетентността може да бъде допълнително разширена до ЕКР 5 посредством висше професионално образование.

Притежателят на квалификацията е в състояние да:

- а) работи самостоятелно по строително-информационни модели, чертежи, описания и готови решения;
- б) извършва оценка на разходите, разхода на време и въздействието на работата върху околната среда;
- в) използва кофражи в конструкции и строителни части, като използва традиционни кофражи и кофражи от системни компоненти;
- г) укрепва конструкции и строителни части в съответствие с описанията за покриване, анкеряване и съединяване;
- д) отчита работните процеси, като използва готови и традиционни методи;
- е) излива различни конструктивни части и подове и извършва оценка на последиците от прилагането на различно налягане при леенето;
- ж) сортира и борави с отпадъците в съответствие с действащите разпоредби, повторно използва материалите и осмисля последиците от неправилното боравене;
- з) отчита и използва системи за осигуряване на качеството, извършва работата в съответствие с действащите изисквания в областта на здравето, околната среда и безопасността и осмисля последиците от неспазването на изискванията;
- и) оценява рисковете в съответствие с действащите разпоредби и извършва анализ на безопасността на работното място;
- й) работи в съответствие с нормативната уредба и споразуменията, които регулират условията на труд в професията, както и да обясни какви са задълженията и правата на работодателя и на служителя;
- к) осмисля поставяните изисквания и очаквания пред една равнопоставена и приобщаваща професионална общност.

Приложение II. Глаголи за действие

Двусмислени и недвусмислени глаголи: Наръчник на Cedefop относно резултатите от ученето ⁽¹⁵⁾

Двусмислени		Недвусмислени	
Зная Разбирам Упражнявам Определям Оценявам значението	Разбирам значението на Запознавам се със Считам Наясно съм със Схващам	Правя разграничение между Правя разлика Сглобявам Коригирам Установявам Решавам	Съставям Излагам Строя Контрастирам Сравнявам Списък

Глаголи за действие, извлечени от националните квалификации и други материали, предоставени и анализирани в рамките на проектната група ЕКР—Европас за кратки, основани на резултатите от ученето описания на квалификации ⁽¹⁶⁾

Общи глаголи за действие					
използвам	извършвам	приключвам	определям	вземам	удовлетворявам
работя	залагам	вземам под внимание	позволявам	действам	Възприемам
осъществявам	държа	отбелязвам	нося	правя	занимавам се със
произвеждам	продължавам	слагам	преценявам	отчитам	
давам	попълвам	действам	притежавам	показвам	

Недвусмислени глаголи за действие					
прилагам	приемам	строя	предприемам	формирам	Коригирам
проверявам	водя	решавам	организирам	изпълнявам	прогнозирам
установявам	оформям	премахвам	придобивам	служя	Уча
подготвям	адаптирам	консултирам	извършвам самооценка	изчислявам	Опаковам
демонстрирам	оптимизирам	приключвам	възпроизвеждам	заменям	осигурявам
разработвам	събирам	намирам	насочвам	обобщавам	наблюдавам

⁽¹⁵⁾ Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2022 г. *Определяне, съставяне и прилагане на резултатите от ученето: Европейски наръчник — второ издание*. Служба за публикации на Европейския съюз.

⁽¹⁶⁾ Списъците включват примери за глаголи, използвани в дескрипторите за нивата по НКР, както и списък с глаголи за действие, предоставени като част от [насоките за изготвяне на национални учебни програми в Норвегия](#), одобрени от Министерството на образованието и научните изследвания и парламента на саами на 26 юни 2018 г. и преразгледани на 10 октомври 2018 г. в Осло:

Недвусмислени глаголи за действие					
анализирам	преустройвам	предприемам	демонтирам	създавам	Боравя
изработвам	спазвам	броя	придружавам	подкрепям	Тествам
ощувам	упражнявам надзор	разделям	реализирам	намесвам се	Поправям
участвам	произвеждам	ръководя	реагирам	разглобявам	докладвам
обработвам	срещам се	повтарям	намирам средство против	сътруднича	Продавам
планирам	получавам	насочвам	очаквам	върщам	Търся
въвеждам	признавам	разкривам	повдигам	уверявам	провеждам
инсталирам	формулирам	програмирам	наемам на работа	прехвърлям	Стандартизирам
зачитам	завършвам	обяснявам	ограничавам	изработвам	Структурирам
интегрирам	актуализирам	съставям	очертавам граница	обосновавам	Вмъквам
поддържам	документирам	насърчавам	съдействам	преговарям	изпълнявам
описвам	разпространявам	отразявам	усъвършенствам	визуализирам	Оценявам
наблюдавам	измервам	оценявам	проектирам	сравнявам	Създавам
управлявам	чета	предлагам	събирам данни	вземам решение	Свързвам
избирам	сглобявам	работя съвместно със	калибрирам	делегирам	описвам накратко
представям	съветвам	отговарям	извличам	извършвам последващи действия	подобрявам
следвам	изграждам	адаптирам	пиша	проучвам	Споделям
представям	съхранявам	овладявам	възстановявам	откривам	комбинирам
гарантирам	координирам	информирам	грижа се	продавам	Посочвам
предотвратявам	възлагам	решавам	придобивам	демонтирам	Обменям
създавам	оценявам	изследвам	администрирам	синтезирам	Соча
обработвам	организирам	съставям	синтезирам	модифицирам	уверявам се
поставям	избирам	приемам	участвам	санирам	Консолидирам
предоставям	включвам	заемам се	тълкувам	разпределям	снабдявам
правя преглед	валидирам	одобрявам	имам връзка	трансформирам	извършвам
ангажирам	мобилизирам	реорганизирам	защитавам	преценявам	създавам концепция
вода	търся	инструктирам	представям	постигам	критикувам

Недвусмислени глаголи за действие					
осъществява м надзор	преразглеждам	ръководя	извършвам научни изследвания	диагностицирам	Възобновявам
експериментирам	валидирам				

Примери за комбинация от глаголи за действие с едно и също допълнение, които могат да показват нарастваща сложност	
Проектира и въвежда	Съхранява и поддържа
Изпълнява и документира	Управлява и обработва
Осигурява и документира	Установява и инициира
Инсталира и конфигурира	Установява и предотвратява
Инсталира и проверява	Установява и наблюдава
Сглобява и инсталира	Установява и предлага
Организира и проверява	Пакетира и доставя
Изгражда и проверява	Сглобява и вмъква
Проверява и спазва	Подготвя, установява и обяснява
Планира и организира	Планира, подготвя и изпълнява
Планира и скицира	Координира, подготвя и се грижи за
Планира и изпълнява	Наблюдава, планира и докладва
Измерва и анализира	Разработва, създава и поддържа
Анализира и управлява	Разработва, съставя и оценява
Анализира и сравнява	Внедрява, интегрира и проверява
Тълкува и прилага	Анализира, коригира и поддържа
Информира и консултира	Търси, анализира и оценява
Консултира и насочва	Демонстрира, интегрира и прилага
Сътрудничи и общува	Идентифицира, избира, анализира
Общува и преговаря	Анализира, оценява и подобрява
Подготвя и приключва	Ръководи, упражнява надзор и отговаря
Подготвя и събира данни	Координира, насочва и коригира
Предприема и организира	Изгражда, инсталира, преустройва, поддържа и възстановява
Изработва и представя	Монтира, сглобява, разглобява и демонтира
Разработва и адаптира	

Приложение III. Определения (прилагателни и наречия)

Примери за определения, извлечени от дескрипторите за нивата по националните квалификационни рамки на държавите, посочени в ЕКР ⁽¹⁷⁾

Примери за общи определения		
Определени	Ключови	Подходящ/по подходящ начин
Относим	Специален/специално	Удобен/удобно
Много	Общ/общо	Успешен/успешно
Различни	Правилен/правилно	Обичаен/обичайно
Добър	Ефективен/ефективно	Важен/важно
Необходим	Широк/широко	

Пример за определения (наречия или прилагателни), които могат да подпомогнат предаването на нивото на сложност		
Основен	Напреднал	Пълен/завършен/напълно
Запознат	Среден	Сложен/усложнен
Опростен	Самостоятелен/самостоятелно	Иновативен/иновации/иновативно
Многократен	Креативен/творчески	Управленски/ръководен
Структуриран	Независим/независимо	Оригинален/оригиналност
Определен	Специализиран/специализирано	Значително
Рутинно	Ново/новаторско	Отговорен/отговорно
Елементарно	Критичен/критично	Стратегически
Възложен	Широкообхватен	Непредвидим/непредвиден
Интегриран	Нерутинен	Идеен/идейно
Неспециализиран	Непредвидим	Предвидим/предвидимо
Ограничен	Задълбочен	Отчасти/частичен/частично
Ежедневен/ежедневнo	Предварително определен	Усъвършенстван

⁽¹⁷⁾ Дескрипторите за нивата по НКР, публикувани на английски език, са на разположение в Cedefop (2018 г.). *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries (Анализ и преглед на дескрипторите за нивата по НКР в европейските държави)*. Служба за публикации на Европейския съюз. За държавите, които са предоставили актуализирани доклади за съотнасяне след 2016 г., е използван актуализираният доклад за съотнасяне.

Приложение IV. Европейска квалификационна рамка: дескриптори за нивата ⁽¹⁸⁾

	Знания	Умения	Отговорност и самостоятелност	
	В контекста на ЕКР знанията се описват като теоретични и/или фактологични.	В контекста на ЕКР уменията се описват като познавателни (включващи използване на логическо, интуитивно и творческо мислене) и практически (включващи сръчност и употреба на методи, материали, уреди и инструменти).	В контекста на ЕКР отговорността и самостоятелността се описват като способност на учащия да прилага знанията и уменията самостоятелно и с отговорност.	
Ниво 1	Основни общи знания	Основни умения, необходими за изпълнение на прости задачи	Работа или обучение под пряко наблюдение в структуриран контекст	Ниво 1
Ниво 2	Основни фактологични знания в определена сфера на работа или обучение	Основни познавателни и практически умения, необходими за използване на съответната информация за изпълнение на задачи и решаване на рутинни проблеми чрез използване на прости правила и инструменти	Работа или обучение под наблюдение и с известна степен на самостоятелност	Ниво 2
Ниво 3	Познаване на факти, принципи, процеси и общи понятия в определена сфера на работа или обучение	Набор от познавателни и практически умения, необходими за изпълнение на задачи и решаване на проблеми чрез подбор и прилагане на основни методи, инструменти,	Поемане на отговорност за завършване на задачите в работата или обучението. Приспособяване на собственото поведение към обстоятелствата при решаване на проблеми	Ниво 3

⁽¹⁸⁾ Всяко от осемте нива се определя чрез набор от дескриптори, които показват резултатите от ученето, отговарящи на квалификациите за това ниво във всяка квалификационна система. „резултати от ученето“ означава констатациите за онова, което учащият знае, разбира и може да прави при завършване на учебния процес, които се определят въз основа на знания, умения и отговорност и самостоятелност. Източник: Препоръка за ЕКР от 2017 г.

Знания		Умения	Отговорност и самостоятелност	
		материали и информация		
Ниво 4	Фактологични и теоретични знания в широк контекст в определена сфера на работа или обучение	Набор от познавателни и практически умения, необходими за намиране на решения на конкретни проблеми в определена сфера на работа или обучение	Способност за самоуправление в рамките на насоките за работа или обучение, които обикновено са предвидими, но подлежат на промяна Надзор на рутинната работа на други лица, като се поема известна отговорност за оценка и подобряване на работните или учебните дейности	Ниво 4
Ниво 5	Всестранни, специализирани, фактологични и теоретични знания в рамките на определена сфера на работа или обучение и осъзнаване на границите на тези знания	Всеобхватен набор от познавателни и практически умения, необходими за разработване на творчески решения на абстрактни проблеми	Упражняване на управление и надзор в контекста на работни или учебни дейности, при които промените са непредвидими Преглед и развитие на собствените постижения и постиженията на другите	Ниво 5
Ниво 6	Задълбочени познания в определена сфера на работа или обучение, които включват критическо разбиране на теории и принципи	Напреднали умения, които показват овладяване и новаторство, необходими за решаване на сложни и непредвидими проблеми в специализирана сфера на работа или обучение	Управление на сложни технически или професионални дейности или проекти, поемане на отговорност за вземане на решения в непредвидим работен или учебен контекст Поемане на отговорност за управление на професионалното развитие на лица и групи	Ниво 6
Ниво 7	Високо специализирани знания, някои от които представляват най-новите познания в дадена сфера на работа или обучение, като основа за оригинално мислене и/или изследователска дейност	Специализирани умения за решаване на проблеми, необходими в областта на научните изследвания и/или иновациите с цел да се развият нови знания и процедури и да се включат знания от различни сфери	Управление и трансформиране на работен или учебен контекст, който е сложен, непредвидим и изисква нови стратегически подходи Поемане на отговорност с цел осигуряване на принос към професионални познания и практики и/или за анализ на стратегическите постижения на екипи	Ниво 7

Знания		Умения	Отговорност и самостоятелност	
	Критическо осмисляне на въпроси, свързани със знанията в определена сфера и допирните точки между различни сфери			
Ниво 8	Най-нови знания в определена сфера на работа или обучение и в допирните точки между сфери	Усъвършенствани и специализирани в най-висока степен умения и техники, включително синтез и оценка, необходими за решаване на ключови проблеми в сферата на научните изследвания и/или иновациите и за разширяване и дефиниране наново на съществуващи знания или професионални практики	Наличие на значителен авторитет, новаторство, самостоятелност, научна и професионална почтеност и непрекъсната ангажираност с разработването на нови идеи или процеси в авангарден работен или учебен контекст, включително научни изследвания	Ниво 8
Квалификационната рамка за европейското пространство за висше образование предвижда дескриптори за три цикъла на висше образование, одобрени от министрите на висшето образование на срещата им в Берген през май 2005 г. в рамките на процеса от Болоня. Всеки дескриптор за образователен цикъл предлага общо изложение на обичайните очаквани постижения и умения, свързани с квалификации, които представляват завършек на този цикъл. Дескрипторът за краткия цикъл, разработен от Съвместната инициатива за качество като част от процеса от Болоня (който може да бъде в рамките на или свързан с първия цикъл), съответства на резултатите от ученето за ниво 5 по ЕКР. Дескрипторът за първия цикъл съответства на резултатите от ученето за ниво 6 по ЕКР. Дескрипторът за втория цикъл съответства на резултатите от ученето за ниво 7 по ЕКР. Дескрипторът за третия цикъл съответства на резултатите от ученето за ниво 8 по ЕКР.				

Източник: [Препоръка за ЕКР от 2017 г. — Дескриптори за нивата.](#)

Приложение V. Допълнителни източници и хипервръзки

[Информацията е извлечена на 10.4.2024 г.]

- Насоките следва да се използват за разработване на кратки описания на [квалификациите, публикувани на портала Европас](#).
- Публикуването на квалификации и възможностите за учене в Европас се извършва чрез [Регистъра на наборите от данни за квалификациите \(QDR\)](#).
- Данните, публикувани в QDR, трябва да бъдат публикувани, като се използва [европейският модел на учене](#).
- Изготвеният от Cedefop Европейски наръчник за определяне, съставяне и прилагане на резултатите от ученето (първо издание от 2017 г. ⁽¹⁹⁾ и [второ издание от 2022 г.](#) ⁽²⁰⁾) включва „неписани правила“ относно използването на резултатите от ученето; изданието от 2022 г. включва обширен списък на международните и националните ресурси (насоки и научноизследователски материали) в подкрепа на определянето, съставянето и прилагането на резултатите от ученето в различни видове контекст (оценка, учебни програми, квалификации и т.н.).
- [Препоръка относно Европейската квалификационна рамка \(ЕКР\) от 2017 г.](#) Препоръка на Съвета от 22 май 2017 г. относно Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот и за отмяна на препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. за създаване на Европейска квалификационна рамка за обучение през целия живот.
- Публикацията на Cedefop (2018 г.) [Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries](#) („Анализ и преглед на дескрипторите за нивата по НКР в европейските държави“) включва дескриптори за нивата по НКР.
- Европейска комисия. (2017 г.). [ESCO, Европейска класификация на уменията, компетентностите, квалификациите и професиите](#).
- Съединени щати. Министерство на труда [O*Net Occupational Information Network](#) (Мрежа O*Net за професионална информация).

⁽¹⁹⁾ Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2017 г. [Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook](#) (Определяне, съставяне и прилагане на резултатите от ученето: европейски наръчник). Служба за публикации на Европейския съюз.

⁽²⁰⁾ Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2022 г. [Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook – second edition](#). (Определяне, съставяне и прилагане на резултатите от ученето: европейски наръчник — второ издание). Служба за публикации на Европейския съюз.

- [Рамка за ключовите компетентности](#). Препоръка на Съвета от 22 май 2018 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот. Съвет на Европейския съюз. (2018 г.).
- [The entrepreneurship competence framework \(EntreComp\) \(Рамка за предприемаческа компетентност \(EntreComp\)\)](#). Европейска комисия, Съвместен изследователски център. (2016 г.).
- [The digital competence framework for citizens \(Рамка за компетентностите в областта на цифровите технологии за гражданите\) \(DigComp 2.2\)](#). Европейска комисия, Съвместен изследователски център (2022 г.)
- [Reference framework of competences for democratic culture \(Референтна рамка за компетентностите в областта на демократичната култура\) \(RFCDC\)](#). Съвет на Европа (2013 г.).
- [European inventory of National qualifications framework \(NQFs\) \(Европейски списък на националните квалификационни рамки \(НКР\)\)](#). Европейски център за развитие на професионалното обучение (Cedefop), 2022 г.
- Допълнителна информация на национално равнище относно НКР е на разположение на уебсайта и базите данни за НКР. [По държави са дадени хипервръзки към уебсайтове и бази данни, както и координати за връзка с координаторите за НКР.](#)

Резюме

В насоките са представени общи принципи за разработването на кратки, основани на резултатите от ученето описания за всички квалификации. Те са от решаващо значение за базите данни и регистрите за квалификациите.

Тази инициатива е част от по-общите усилия на европейско равнище за повишаване на прозрачността на квалификациите в различните държави, улесняване на мобилността и подпомагане на ученето през целия живот. Значителният напредък във връзка с националните квалификационни рамки (НКР) и използването на резултатите от ученето в Европа увеличи разбирането и преносимостта на квалификациите. Структурирането на кратки описания на квалификациите и на резултатите от ученето в рамките на тези квалификации последователно подобрява прозрачността и съпоставимостта, и улеснява тяхната наличност и използване в електронна среда.

Кратките описания предоставят на учещите, работодателите, образователните и обучителни институции и организации и на други лица бърз достъп до информация за резултатите от ученето, като допълват пълните национални описания.

В публикацията се предлагат препоръки относно формалните аспекти (дължина, формат) и съдържанието (обхват, сложност, контекст) на тези описания. В нея са включени и практически ресурси, например списъци с глаголи за действие и определения, за да се подпомогне ясното описване на резултатите от ученето в рамките на квалификациите.

ЕВРОПЕЙСКИ НАСОКИ ЗА ИЗГОТВЯНЕТО И ФОРМУЛИРАНЕТО НА КРАТКИ, ОСНОВАНИ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ УЧЕНОТО ОПИСАНИЯ НА КВАЛИФИКАЦИИ

В насоките са представени общи принципи за разработването на кратки, основани на резултатите от ученето описания за всички квалификации. Те са от решаващо значение за базите данни и регистрите за квалификациите.

Тази инициатива е част от по-общите усилия на европейско равнище за повишаване на прозрачността на квалификациите в различните държави, улесняване на мобилността и подпомагане на ученето през целия живот.

Значителният напредък във връзка с националните квалификационни рамки (НКР) и използването на резултатите от ученето в Европа увеличи разбирането и преносимостта на квалификациите. Структурирането на кратки описания на квалификациите и на резултатите от ученето в рамките на тези квалификации последователно подобрява прозрачността и съпоставимостта, и улеснява тяхната наличност и използване в електронна среда.

Кратките описания предоставят на учещите, работодателите, образователните и обучителни институции и организации и на други лица бърз достъп до информация за резултатите от ученето, като допълват пълните национални описания.

В публикацията се предлагат препоръки относно формалните аспекти (дължина, формат) и съдържанието (обхват, сложност, контекст) на тези описания. В нея са включени и практически ресурси, например списъци с глаголи за действие и определения, за да се подпомогне ясното описване на резултатите от ученето в рамките на квалификациите.

CEDEFOP

Европейски център за развитие
на професионалното обучение

Europe 123, Солун (Пилея), ГЪРЦИЯ

Пощенско писмо: Cedefop service post, 570 01 Thermi, ГЪРЦИЯ

Тел. +30 2310490111, Факс +30 2310490020

Имейл: info@cedefop.europa.eu

www.cedefop.europa.eu

Служба за публикации
на Европейския съюз

Право | Данни | Публикации